

До разової спеціалізованої вченої ради у
Львівському державному університеті
внутрішніх справ

В І Д Г У К

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента
Коваленка Артема Володимировича
на дисертацію Наконечного Андрія Олеговича

**«Особливості досудового розслідування незаконного використання з
метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв
або безоплатної допомоги»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за
спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. В умовах відсічі повномасштабної збройної агресії російської федерації, масового внутрішнього переміщення громадян в більш безпечні регіони країни, складнощів, з якими стикаються ветерани війни, та інших проблем воєнного часу виняткового значення набувають гуманітарні ініціативи держави, неурядових організацій та окремих громадян, спрямовані на підтримку вразливих верств населення й Сил оборони України. Проте, попри високий ступінь самоорганізації громадянського суспільства, на жаль фіксуються прояви недобросовісної поведінки окремих осіб, пов'язаної зі зловживанням довірою населення та неправомірним використанням гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або інших форм безоплатної допомоги з метою отримання власної вигоди.

Задля запобігання проявам такої суспільно-небезпечної поведінки у березні 2022 року Верховна Рада України криміналізувала незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги шляхом доповнення Кримінального кодексу України статтею 201-2. Відтак перед органами досудового розслідування й прокуратурою постало відповідальне завдання встановлення та притягнення винних у протиправному поводженні з гуманітарною допомогою до належної міри відповідальності.

У зв'язку з наведеним, обрана здобувачем тема дисертаційного дослідження є надзвичайно своєчасною та затребуваною вітчизняними правоохоронцями.

На актуальність рецензованого дослідження додатково вказує **зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами**. Дослідження проведене відповідно до Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки (наказ МВС України від 11.06.2020 р. № 454, наказ МВС України від 26.12.2022 р. № 848) та на 2025-2029 рр. (наказ МВС України від 21.05.2024 р. № 326); в межах планів науково-дослідної роботи Львівського державного університету внутрішніх справ «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» на 2020-2024 рр. (реєстраційний номер 0121U1139330) та «Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів Національної поліції» на 2022-2025 рр. (реєстраційний номер 0122U001871).

Високий ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується чітко визначеними об'єктом, предметом, метою й завданнями роботи, відповідними теоретичним, нормативним та емпіричним підґрунтям дослідження, належною методологічною базою наукового пошуку, а також логічною й впорядкованою архітектонікою кваліфікаційної роботи.

Об'єкт і предмет дослідження визначені вдало та відповідають тематиці дисертації. Як мету роботи автор визначив формулювання теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення досудового розслідування кримінальних проваджень щодо незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (стор. 7 дисертації). На виконання мети було поставлено 8 конкретних наукових завдань (стор. 7-8).

Методологічну основу дослідження склали діалектичний підхід, системно-структурний, формально-юридичний, статистичний, соціолого-правовий, теоретико-правового моделювання й інші методи наукового пошуку.

Нормативно-правову базу дослідження становлять Конституція України, акти кримінального та кримінального процесуального законодавства України. *Теоретичним підґрунтям* роботи українських і зарубіжних вчених у галузі кримінального, кримінального процесуального права та криміналістики. (загальний обсяг опрацьованої джерельної бази складає 303 найменування). *Емпіричну основу* дослідження формують судові рішення ВС, судів апеляційної та першої інстанцій, розміщені в ЄДРСР, офіційні статистичні дані та результати анкетування практичних працівників (дізнавачів, слідчих, прокурорів і науково-педагогічних працівників, 120 респондентів, додаток 2).

Структурно дисертація складається з анотації, списку опублікованих праць за темою роботи, вступу, трьох розділів, що поділені на сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та трьох додатків. Обрана автором архітектоніка роботи ґрунтується на комплексному підході та повною мірою відповідає закладеній меті дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що на основі комплексного вивчення наукового доробку вітчизняних і зарубіжних вчених, системного аналізу національного законодавства, судово-слідчої практики здобувач отримав нові наукові положення і сформулював висновки щодо теоретико-правових і практичних аспектів проблематики досудового розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Зокрема дисертант *уперше* узагальнив специфічні особливості початку кримінальних проваджень за фактом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України; висвітлив специфіку закінчення досудового розслідування у кримінальних провадженнях цієї категорії; застосував поділ обставин, що становлять предмет доказування у кримінальному провадженні щодо кримінального правопорушення,

передбаченого ст. 201-2 КК України, на загальні і спеціальні; визначив систему профілактичних заходів, які підлягають здійсненню з метою запобігання вчиненню та зменшення кількості випадків вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України.

В роботі було *удосконалено* поняття незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги; структуру криміналістичної характеристики незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги; розуміння планування досудового розслідування; вчення про криміналістичну версію.

Крім того, *набули подальшого розвитку* теоретичні підходи до структури початку кримінального провадження; система відомостей, що становить предмет допиту підозрюваного у кримінальних провадженнях за ст. 201-2 КК України; наукові положення щодо перевірки доказів у ході кримінального провадження шляхом визначення кола слідчих (розшукових) дій, що проводяться задля перевірки показань; теоретичні підходи до розкриття комплексу слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, що підлягають проведенню на початковому етапі досудового розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Таким чином, проведена робота дозволила Андрію Олеговичу Наконечному аргументовано стверджувати про повне виконання поставлених перед дисертаційним дослідженням завдань. Водночас, вважаємо за доцільне додатково вказати на деякі сформульовані автором положення, що заслуговують окремого схвалення.

1. Позитивної оцінки заслуговує диференційоване подання дисертантом рекомендацій з досудового розслідування у формах дізнання та досудового слідства в провадженнях про кримінальні правопорушення, передбачені ст. 201-2 КК України. Сьогодні всі випадки незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги,

благодійних пожертв або безоплатної допомоги кваліфікуються як злочини за ознакою вчинення діяння в умовах воєнного стану. Попри це, здобувач приділив увагу й особливостям дізнання в цій категорії проваджень, тому запропоновані автором положення не втратять своєї актуальності й після завершення дії правового режиму воєнного стану.

2. Варто підтримати висвітлення здобувачем у дисертаційній роботі особливостей організації завершення досудового розслідування в провадженнях про незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (стор. 127-130), що, на жаль, є нетиповим для сучасних окремих криміналістичних методик.

3. Так само цінними є наведені в підрозділі 3.2. роботи положення щодо планування розслідування діянь, передбачених ст. 201-2 КК України, які сучасні наукові праці так само, на жаль, часто оминають.

4. Позитивною також варто визнати практику викладення в рецензованій науковій роботі про специфіку досудового розслідування рекомендацій щодо профілактичної діяльності слідчих, дізнавачів, прокурорів задля запобігання незаконному використанню з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (підрозділ 3.3.). Попри відсутність в чинному КПК України норм, які зобов'язують названих суб'єктів вживати превентивних заходів, підтримуємо позицію здобувача про важливість і пріоритетність профілактичної діяльності під час досудового розслідування.

В цілому можна дійти висновку, що відхід здобувача на його наукових керівниць від класичної структури окремої криміналістичної методики дозволив розкрити в роботі низку тактико-організаційних положень, які несправедливо оминаються увагою в більшості інших праць цієї категорії.

Висока практична значущість результатів рецензованого дослідження не викликає жодних сумнівів. Сформульовані автором положення, висновки й пропозиції можуть бути використані: у науково-

дослідній діяльності – для подальшого проведення наукових розвідок щодо теоретико-правових і практичних аспектів проблематики досудового розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги; у *правотворчій діяльності* – при вдосконаленні положень чинного кримінального та кримінального процесуального законодавства України щодо складу та процедури досудового розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 201-2 КК України; у *правозастосовній діяльності* – дізнавачами, слідчими, прокурорами, співробітниками оперативних підрозділів у ході досудового розслідування кримінальних проваджень щодо кримінальних правопорушень, передбачених ст. 201-2 КК України; в *освітньому процесі* – для підготовки конспектів лекцій, підручників, навчальних програм, посібників, проведення занять з навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Дізнання», «Досудове розслідування», «Криміналістика», «Складання процесуальних документів на стадії досудового розслідування» тощо (акти впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 30.07.2025 р. № 54, Івано-Франківського інституту «Одеська юридична академія» від 05.12.2025 р.).

Достатньо повним є **висвітлення результатів аналізованого дослідження** у наукових джерелах. Сформульовані здобувачем основні положення й висновки відображено у 9 публікаціях, серед яких 4 статті у наукових фахових виданнях України з юридичних наук, які входять до переліку категорії «Б», та 5 тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Усі зараховані за темою дослідження публікації підготовані дисертантом одноосібно.

Дисертація оформлена відповідно до нормативних вимог і стандартів, які передбачені для такого різновиду досліджень. Робота виконана літературною державною мовою із дотриманням її наукового стилю, текст легко читається, думки автора викладено логічно й послідовно.

Під час опрацювання тексту дисертаційного дослідження та наукових публікацій здобувача **фактів порушення академічної доброчесності не виявлено**. Використання дисертантом наукових результатів, ідей та думок інших авторів супроводжується відповідними посиланнями. Аналізована дисертація є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Водночас, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження А. О. Наконечного, вважаємо за доцільне вказати на окремі **дискусійні положення й зауваження**, які варто додатково обговорити у межах прилюдного захисту:

1. На стор. 69 дисертації автор називає початок кримінального провадження «початковою, самостійною стадією кримінального провадження, зміст якої становить відповідна процесуальна діяльність». Далі, за текстом підрозділу 2.1., здобувач наголошує, що невідкладні слідчі (розшукові) дії, які можуть проводитися до внесення відомостей про кримінальний проступок чи злочин до ЄРДР, є проявами такої процесуальної діяльності, з чим безумовно варто погодитися. Водночас тези дисертанта про віднесення отримання повідомлення про кримінально каране діяння, перевірки таких відомостей, їх реєстрації в ЄРДР саме до процесуальних форм діяльності потребують додаткової аргументації під час публічного захисту, зокрема у світлі положень п.п. 5, 10 ч. 1 ст. 3, ч. 1 ст. 214 КПК України, які достатньо імперативно пов'язують початок кримінального провадження саме із внесення відомостей про ознаки кримінального правопорушення до ЄРДР.

2. На стор. 139, 201-202 дисертації здобувач виокремив та охарактеризував загальні (притаманні процесу розслідування усіх кримінальних правопорушень) та спеціальні (специфічні для ст. 201-2 КК України) складові предмету доказування. До загальних обставин, що підлягають встановленню, з-поміж інших було віднесено мотив і мету вчинення кримінального правопорушення. На думку опонента, з урахуванням змісту диспозиції ч. 1 ст. 201-2 КК України, в даному випадку коректніше було б казати про необхідність доведення існування спеціальної мети

правопорушника – вчинення діяння для отримання прибутку, а також відповідного корисливого мотиву, та наводити ці ознаки саме серед спеціальних, а не загальних елементів предмету доказування.

3. У підрозділі 3.2. дисертації здобувач абсолютно правильно поділяє слідчі ситуації досудового розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги на початкові та подальші (наступні). На сторінках 162-164 роботи дисертант виокремлює та детально описує початкові слідчі ситуації, зокрема з огляду на інформаційний критерій їх типізації. Водночас для подальшого етапу розслідування визначено лише дві ситуації залежно від визнання підозрюваним винуватості, та не було застосовано інформаційний чи інші критерії, що потребує обґрунтування під час прилюдного захисту.

4. У Додатку 2 до дисертації наведено узагальнені результати анкетування дізнавачів, слідчих, прокурорів і науково-педагогічних працівників щодо актуальних проблем досудового розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, що демонструє опрацювання здобувачем належної і достатньої емпіричної бази дослідження. Притому, відповіді респондентів не були розділені за категоріями, що унеможлиблює з'ясування відмінностей в позиціях різних груп фахівців щодо окремих проблемних аспектів предмету дослідження.

Водночас усі висловлені зауваження носять дискусійний характер та суттєво не впливають на високу загальну оцінку дисертаційної роботи Андрія Олеговича Наконечного.

Загальний висновок:

Дисертаційна робота «Особливості досудового розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» є завершеною,

самостійною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково-обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, що в сукупності розв'язують важливе для теорії та практики криміналістики актуальне наукове завдання щодо формулювання теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення досудового розслідування в кримінальних провадженнях щодо незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, що має істотне значення для галузі знань 08 Право.

За своїм змістом робота відповідає спеціальності 081 Право та вимогам пунктів 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а також Вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами). Своєю чергою автор рецензованого дослідження – **Наконечний Андрій Олегович** – за результатами публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доцент кафедри права
ім. академіка УАН о. Івана Луцького
факультету суспільних і прикладних наук
ЗВО «Університет Короля Данила»
доктор юридичних наук, доцент

Артем КОВАЛЕНКО